

Branko Špacapan

IZKUŠNJE POUKA ZGODOVINE NA GIMNAZIJI PEDAGOŠKE SMERI V LJUBLJANI

Predavanje na 20. zborovanju slovenskih zgodovinarjev, Ljubljana, 1.—4. okt. 1980

Pred dobrimi petimi leti smo začeli na pedagoških gimnazijah v Sloveniji eksperimentalno uvajati nov sistem usmerjenega izobraževanja. Razumljivo je, da je vsak začetek težak, posebno pa še za tiste predavatelje zgodovine, ki so že leta in leta delali po ustaljenih konceptih. Težave so bile toliko večje, ker smo se razen okvirnih, začasnih učnih načrtov znašli pred novimi nalogami skoraj brez vsega in se soočili s pomanjkanjem učbenikov kot tudi drugih učnih pripomočkov. Iz prvotnih okvirnih učnih načrtov smo sicer lahko spoznali obseg učne snovi, nismo pa skoraj ničesar slišali o metodičnih in didaktičnih napotkih, ki bi bili najustreznejši. Več ali manj smo bili posamezniki in aktivni prepuščeni sami sebi in smo morali marsikdaj sami dopolnjevati program. Kljub temu je treba povedati, da smo le imeli nekaj seminarjev za učitelje zgodovine na pedagoških gimnazijah pod vodstvom prof. Wedamove, ki nam je po najboljših močeh pomagala utirati pionirska pota pri dosegih osnovnih intencij novega reformiranega pouka zgodovine. V prvih dveh, treh letih smo imeli občutek osamljenosti, ker nam nihče ni priskočil na pomoč, nihče nas ni vprašal, kako delamo in uspevamo, na kakšne probleme zadevamo v vsakdanji praksi itd. Res, pisali in pošiljali smo polletna oziroma letna poročila Zavodu za šolstvo SRS in mislim, da smo dovolj izčrpno odgovarjali na zastavljena vprašanja, vendar na to ni bilo nikakršne povratne informacije, nikakršnih nasvetov s strani raznih pedagoških institucij, nikakršne razprave in analize problematike — in ravno to smo upravičeno pričakovali. S tem seveda ne mislim reči, da smo obupovali, saj smo kljub vsemu vedeli in čutili, da bodo naše izkušnje tehten in dragocen prispevek pri prehodu vseh srednjih šol na sistem usmerjenega izobraževanja. Toda — še do danes ne vemo, v kolikšni meri so bile doslej upoštevane!

Kakšna je trenutka problematika pouka zgodovine na pedagoški gimnaziji? Če začnem z učnimi načrti, ki so razumljivo še vednočasni, lahko ugotovim, da problem njihove realizacije nastopa predvsem v 3. in 4. letniku, torej že v fazi usmerjenosti učencev, čeprav so seveda v bistvu usmerjeni že v prvem letniku, saj smo kadrovska šola. Skupna vzgojno-izobraževalna osnova učnega načrta za 1. in 2. letnik, za katero končno že imamočasne učbenike, izhaja iz načela, da prinašajo učenci iz osnovne šole določeno predznanje, kar je tudi res. Vendar pa srečujemo zelo različne stopnje predznanja, kar se še posebno čuti na pedagoških gimnazijah, saj vanje prihajajo učenci s številnih osnovnih šol s področja posameznih regij. Brez zlega namigovanja ugotavljamo, da ponekod učitelji zgodovine zelo dobro delajo, ponekod pa ne. Sam sem 14 let učil na osnovni šoli in dobro vem, kolikšno naj bi bilo povprečno znanje zgodovine našega osnovnošolca! Nikogar ne krivim, a problem nastopa ravno tu, saj v učbeniku za prvi in tudi drugi letnik ni malo posploševanj in sintetiziranja, to pa nas prisiljuje v še zahtevnejšo in poglobljeno razlago, brez katere učenci ne bodo mogli doumeti in razumeti osnovnih zakonitosti družbeno-zgodovinskega razvoja v preteklosti. To nam jemlje veliko časa, preveč, da bi zmogli učinkovito metodično-didaktično obdelati vso predpisano učno snov

za 1. letnik. Teoretično se učni načrt izogiba (in to je tudi pravilno!) nepotrebnemu ponavljanju snovi iz osnovne šole, praktično pa učence pesti nelzogiben faktor pozabljanja, saj gre za snov, ki so jo v okrnjenem obsegu poslušali v 6. in 7. razredu osnovne šole. Mislim, da bi bilo potrebno obseg učne snovi za 1. letnik le nekoliko skrócić, saj sedaj učni načrt zahteva obravnavo zgodovinskega obdobja od praskupnosti do imperializma oziroma do Pariške komune. Predvsem iz navedenega razloga, pa tudi iz drugih, večinoma objektivnih razlogov (izpad učnih ur zaradi športnih dni, proslav, bolezní itd.) skoraj ni mogoče v celoti realizirati učnega načrta po predmetniku, ki nam v 1. in 2. letniku predpisuje oziroma daje 76 ur v šolskem letu. Tako se mi dogaja (morda pa tudi drugim kolegom), da obtičim tam nekje pri pojavih nacionalnih gibanj oz. delavskega gibanja v 19. stoletju, vest pa mi ne dovoljuje, da bi vse te pomembne zgodovinske procese na hitro obdelal v nekañ urah. Zato jih prenašam zavestno v začetek 2. letnika. Upam si trditi, da s tem učenci dobijo trdnejšo in jasnejšo osnovo za razumevanje gospodarskih in družbenopolitičnih ter socialnih procesov v zadnjih 150 letih razvoja. Tudi je res, da zajema učni načrt za 1. letnik pretežno občo zgodovino in nam zaradi časovne omejenosti ne dovoljuje potrebne aplikativnosti na naš zgodovinski razvoj, čeprav mislim, da je glede na stopnjo dejavnosti prvošolca to nujno potrebno.

Bolje je razporejena snov v učbeniku za 2. razred oziroma letnik, čeprav je tudi v njem še vedno mnogo sintetiziranja. Sicer pa mislim, da namen tega referata ni podajati podrobnejšo analizo niti učbenikov niti učnih načrtov, ker je to naloga delovne skupine in strokovnjakov ter praktikov v bodočnosti. Menim, da učni načrti nasploh niso slabi, samo da jih je izredno težko realizirati.

Veliki disproporciji nastopajo v učnih načrtih za 3. in 4. letnik in tu naletimo na največ problemov, časovne in metodično-didaktične narave. Menim, da je sam učni načrt tako zasnovan, saj zahteva predvsem problemsko obravnavo snovi in tudi ne vodi v ponavljanje že znanega, marveč v njegovo poglobljeno analizo. Težišče je na nacionalni zgodovini, tako ožji kot širši, kar se mi zdi povsem upravičeno. Mislim, da se v 3. in 4. letniku učni načrt najbolj približuje intencijam reforme pouka zgodovine, ker daje učencem precej več možnosti, da se spremenijo iz več ali manj pasivnih poslušalcev v aktivne udeležence učnega procesa, predvsem s pomočjo seminarskega dela oziroma izdelave in interpretacije referatov. Prvotni učni načrti niso zahtevali, marveč priporočali, da bi se snov porazdelila na referatsko in nereferatsko v razmerju 50 : 50, vendar smo ugotovili, da je to preveč. Osebnó deliva s kolegico snov v razmerju $\frac{2}{3}$ razlage in $\frac{1}{3}$ referatskih tem. Vendar moram takoj opozoriti, da to ni mogoče izvesti v vseh treh smereh.

Na pedagoški gimnaziji začenja pravo usmerjeno izobraževanje v 3. letniku. Učenci se že v 2. letniku bodisi sami, bodisi s pomočjo nasvetov profesorjev in šolskega psihologa opredelijo za eno od treh smeri: za učitelja razrednega pouka, za učitelja predmetnega pouka v družbeno-jezikovni smeri in učitelja predmetnega pouka v naravoslovno-matematični smeri. Vsaka smer ima svoj program in predmetnik. Najobširnejši je program v družbeno-jezikovni smeri, kar je tudi razumljivo, najožji glede na obseg in vsebino pa v naravoslovno-matematični. Predmetnik nam daje na razpolago v okviru časovnega razporeda učnih ur (ČRUS-a) v razredni smeri pa 2 uri tedensko skozi celo šolsko leto, v DJ smeri povprečno 2,5 ure (v prvem polletju 2, v drugem 3 ali obratno — to velja za 3 letnik, v četrtem pa letos poprečno 3,5) v naravoslovno-matematični smeri pa smo do letošnjega leta imeli samo po 1 učno uro na teden v obeh letnikih t. j. 38 ur na leto!, v tekočem šolskem letu pa smo v tej smeri uspeli pridobiti še eno uro, kar je

objektivni minimum, saj obravnavamo maturitetno snov! O teh časovnih razmerjih govorim zato, ker se mi zdi, da je tudi v razredni smeri premalo ur na razpolago, saj je usposabljanje učencev za razredni pouk v osnovni šoli ena naših glavnih nalog! Poleg tega nastopa zgodovina kot samostojen predmet samo v DJ smeri, v ostalih dveh pa v okviru predmeta »Poglavja iz družbenih ved« t. j. skupaj z geografijo v razmerju učnih ur 2 : 1 v korist zgodovine v razredni smeri in 1 : 1 v NM smeri. Tudi končna ocena znanja je skupna. Medtem ko je seminarско delo v razredni smeri v 3. letniku še mogoče, pa to nikakor ni v NM smeri. V 4. letniku pa tudi v razredni smeri ni več mogoče. Ob tem naj omenim, da sploh ne vemo, kako bo v bodoče s poukom zgodovine v 3. in 4. letniku. Pripravlja se oziroma je že pripravljen nov učen načrt, ki je moderno zasnovan, vendar bo bodočnost pokazala, v kolikšni meri je tudi uresničljiv v praksi! Ob tej priliki je treba dati polno priznanje našim univerzitetnim profesorjem — zgodovinarjem, ki so se v zadnjem času izredno angažirali pri oblikovanju naših učnih načrtov, zlasti prof. Grafenauerju, Stiplovsku, Vodopivcu, pa tudi ostalim, ki so pripravljali izdelati učbenike za 3. in 4. letnik.

Kot je bilo povedano, lahko intencije reformiranega pouka zgodovine še najbolj uresničujemo v družbeno-jezikovni smeri, v kateri je na razpolago relativno dovolj učnih ur. Tu lahko še najbolj uvajamo in navajamo učence na samostojno delo, predvsem s pomočjo referatov. Seveda ne zahtevamo in tudi ne moremo zahtevati od njih izdelave nikakšnih kvalitetnih in znanstvenih referatov, saj je naš glavni namen, da se učenci sploh navajajo na samostojno delo, na uporabo literature in tudi na samostojen nastop v razredu. Učni program ne zahteva in ne določa, katere historične teme je treba obdelati v referatu, pač pa jih priporoča. Mislim, da je to pravilno, saj se profesor lahko svobodneje odloča o tematiki, ki prihaja v poštev za referate, obenem pa vpliva na učence, da tudi sami predlagajo ustrezne teme. Menim, da smo v tem pogledu v DJ smeri že prav lepo uspeli in da učenci zelo radi sodelujejo. Kako to v praksi poteka, naj pojasnim s primeri:

V 3. letniku n. pr. v uvodni uri pojasnim učencem novosti pri pouku zgodovine, način našega sodelovanja itd. Predvsem poudarjam, da je »referatska smer« sestavni del celotne učne snovi in da je v nekem smislu učenčev referat enakovreden profesorjevemu deležu pri oblikovanju in izvedbi urnega programa. To pa pomeni, da referat ne sme biti sam sebi namen in da učenci ne smejo biti zgolj pasivni poslušalci. Referent sam ali s pomočjo profesorja med interpretacijo napisanega opozarja sošolce na pomembnosti, ki si jih sproti zapisujejo v zvezke. Reči moram, da nekateri učenci nastopajo izredno suvereno in kvalitetno podajajo snov ob uporabi zemljevidov, grafoskopa, diaskopa in episkopa. Pri njih sta moja udeležba in pomoč skoraj odveč. Zanimivo je, da se ti posamezniki tudi že vnaprej odločajo za študij zgodovine na pedagoški akademiji oziroma fakulteti. Med izdelavo referatov seveda pogosto prihajajo po nasvete k profesorju, zlasti kadar so jim določeni historični pojmi nejasni, ali kadar ne znajo iz literature izločiti najpomembnejšega. Seveda niso vse teme primerne za referat. Izbiram takšne, za katere menim, da so lažje in dostopnejše dojemljivosti učenca pri 17 letih starosti. N. pr. »Naše ozemlje v rimski dobi«, »Naše ozemlje v dobi preseljevanja ljudstev«, »Naseljevanje slovenskega ozemlja« (pri čemer podrobneje obdelujemo posamezne smeri naseljevanja). Karantanija, Nastanek in razvoj mest na Slovenskem, Turški napadi na naše ozemlje, Kmečki upori na Slovenskem, Položaj slovenskega kmeta v fevdalizmu, Začetki zgodnjega kapitalizma na Slovenskem, Migracije in selitve v jugoslovanskem prostoru do 19. stoletja, Gospodarski razvoj na Slovenskem v obdobju kapitalizma, začetki delavskega gibanja pri Južnih Slovanih, Na-

cionalni programi slovenskih političnih strank pred 1. svetovno vojno itd. Naštel sem samo nekaj tem, ki jih učenci obdelujejo bodisi posamično, bodisi skupinsko. V 4. letniku je doka primerna tematika za referate Nastanek in razvoj KPJ, Frakcijske borbe KPJ, IV. kongres KPJ, IV. konferenca KPJ, Ustavni kongres KPS, Stavkovno gibanje v Sloveniji v 30. letih, Ljudskofrontno gibanje na Slovenskem itd. da ne govorim o obdobju NOB, iz katerega lahko ponudimo učencem številne »drobne« teme!

Pri tem bi rad opozoril na neko specifičnost oziroma prednost, ki jo imamo učitelji zgodovine na pedagoških gimnazijah. Učenci prihajajo k nam iz širšega šolskega okoliša, iz raznih krajev ljubljanske regije — od Kočevja, Ribnice, Cerknice, Postojne do Kranja, Tržiča, Kamnika, Domžal, Trbovelj, Zagorja, Litije. Ker izhajam iz načela, dajati poudarek predvsem krajevni, lokalni zgodovini (ta še posebej prihaja v poštev v osnovni šoli), se nam kar sama ponuja idealna priložnost, da animiramo naše učence, bodoče učitelje osnovne šole za izdelavo referatov z lokalno zgodovinsko tematiko — in to zelo radi prevzamejo. Tako n. pr. glavnemu referatu »Naše ozemlje v rimski dobi« sledijo krajši koreferati n. pr. »Mengeš v rimski dobi«, »Ihan v rimski dobi«, Emona itd.

Ali n. pr. referatu z naslovom Vseslovenski kmečki upor 1515 sledi koreferat: Kočevska v uporu l. 1515, ali Polhov Gradec v uporu l. 1515 itd. Ne gre seveda, da bi si učenci zapisovali prav vse podrobnosti lokalnih dogodkov, izluščiti skušamo samo specifičnosti, ki jih dodajamo skupni osnovni temi kot ilustracijo.

Ob vsem tem pa nastopa vrsta problemov, ki jih bo treba čimprej rešiti. Prvenstveno problem ustrezne historične literature, primerne za učencevo stopnjo dojemljivosti in problem kvantitete te literature. Res, v naši strokovni zgodovinski knjižnici imamo precej, vendar še vedno ne dovolj potrebne literature. Pravim ne dovolj, kajti če n. pr. obdelujejo učenci isto referatsko temo v več oddelkih, nam 1 ali 2 izvoda ustrezne knjige kaj malo pomagata. To je zlasti pereče pri obravnavi starejših obdobij nacionalne zgodovine, medtem ko je za novejša obdobja položaj nekoliko boljši, zlasti za obdobje NOB. Vprašanje je, kako (glede na pičila finančna sredstva) in kje nabaviti zadovoljivo število knjig. Učenci pogosto samo iščejo ustrezno literaturo v svojih domačih lokalnih knjižnicah, kar seveda ni slabo, saj si s tem tudi sami hitreje izoblikujejo svoj izobrazbeni profil, vendar smo jim le dolžni zagotoviti vsaj osnovno literaturo. Praksa kaže, da prihajajo v poštev za referate poleg temeljnih del tudi razni zborniki (n. pr. Kamniški, Kranjski, škofjeloški itd.), Kronika, posamezni zgodovinski članki iz zgodovine posameznih partizanskih enot, razne monografije, v zadnjem času pa tudi naš Zgodovinski časopis, ki je v nekaj zadnjih številkah objavil primerne sestavke, vsebinsko in oblikovno dojemljive mladi generaciji (n. pr. dr. Vojeta »Turški napadi na Kranjsko v 15. in 16. stoletju, da navedem samo enega!). Želimo si, da bi izhajalo še več razprav z različno tematiko, ki jih bomo lahko koristno uporabili pri pouku. Pri tem bi rad opozoril, da si želimo razprav in sestavkov, ki bi kompleksno in sistematično obravnavali določen zgodovinski pojav oziroma proces n. pr. Razvoj slovenske državnosti skozi stoletja, ali n. pr. Islamizacija v jugoslovanskem prostoru in podobno, ker tako tudi skušamo obravnavati snov v omenjenih letnikih.

Močno pogrešamo tudi ustrezne literature o zgodovini ostalih jugoslovanskih narodov. Le-te takorekoč ni (razen seveda Zgodovine narodov Jugoslavije). Prisiljeni smo uporabljati skoraj izključno knjižni fond za nacionalno zgodovino. Pogrešamo tudi ustrezne zbirke virov za starejšo in novejšo zgodovino, kajti zbirka virov za 4. razred gimnazije, kakor je sicer uporabna, ne zadostuje. Koristno bi nam služile tudi ustrezne zgodovinske

čitanke s sistematičnim izborom virov. S čitanko za 6. in 7. razred osnovne šole si zelo malo pomagamo.

Ne gre zgolj za problem literature. Učenca moramo navajati tudi na uporabo drugih učnih pripomočkov, zlasti avdiovizualnih sredstev, diafilmov, diapozitivov, zemljevidov itd. Ne nameravam razpravljati o tem, v kolikšnem obsegu jih uporabljati, vsekakor pa jih je treba koristno in pametno izrabljati v učno-vzgojnem procesu. Tu vnovič nastopajo problemi, kajti še zdaleč nimamo na razpolago dovolj diafilmov, da ne govorim o grafoskopskih predlogah, ki jih je absolutno premalo (tu vidim priložnost za izdelavo raznih skic, grafikonov, prikazov pomembnega zgodovinskega dogodka v okviru zgodovinskega krožka na šoli) in zemljevidov. Glede njih smo prav revni; za obravnavanje zgodovine NOB imamo en sam stenski zemljevid (NOB v Jugoslaviji), pogrešamo pa (in to sem že večkrat poudaril na seminarjih) zemljevid NOB v Sloveniji, morda celo zemljevide NOB v posameznih slovenskih pokrajinah. Poslužujemo se sicer raznih ročno izrisanih zemljevidov v »Naši obrambi« (glasilo je, mimogrede povedano, izredno primerno pri obravnavanju dogodkov iz NOB), vendar so le-ti le občasno objavljeni. Tudi na področju historične kartografije bo treba še marsikaj storiti. Pri uporabi episkopov in diaskopov moramo biti zelo previdni, predvsem zaradi njihove tehnične nedodelanosti (močno se segrevajo in nam lahko zelo poškodujejo knjigo ali sliko).

V procesu novega reformiranega pouka zgodovine nam je dragoceno pomagalo interni TV sistem, ki smo ga kupili in montirali pred dobrim letom dni. O vkomponiranju filmov v organizacijo pouka ne bi na tem mestu preobširno govoril, dejstvo pa je, da nam še kako koristno služijo pri izpopolnjevanju metodično didaktičnih oblik pouka. Doslej imamo namreč 3 TV sprejemnike v posameznih prostorih in že kar precej posnetih videokaset za potrebe pouka zgodovine, likovne vzgoje, biologije. Za zgodovino imamo doslej posnetih okrog 25 videokaset s filmi, ki so vsebinsko in glede na minutažo primerni za šolo (nekaj naslovov: Tito v boju za mir, KPJ od ustanovitve do 1. 1941, Napad na Beograd, Leto 1941 v 3 nadaljevanjih, Osvobodilna vojna v Jugoslaviji v 7 nadaljevanjih). Reči pa moram, da je slovenska šolska TV na tem področju zelo malo storila in da presnemavamo ustrezne oddaje RTV Zagreb oziroma RTV Beograd. Zaslugo za to delo ima naš kolega, profesor tehničnega pouka na šoli, ki se je povsem prostovoljno odločil, da nam pomaga in tako pogosto prihaja v šolo celo v poznem popoldanskem in večernem času, takrat pač, kadar oddaja teče. Vsako takšno predvajanje filma sproži v učencih val raznih čustvenih impulzov in kopico vprašanj, pouk poteka sproščeno v obliki razgovora, sodelujejo vsi, kratka, ura je izredno razgibana. Mislim, da bo slej ko prej potrebno vpeljati podoben sistem v vse šole. Razumljivo pa je, da gre pri tem za precejšnje investicije, ki se jih da deloma pokriti iz sklada za nabavo učil in amortizacije. Nasploh je problem denarja za nabavo učil močno prisoten v naši praksi, vendar ga bo treba rešiti, če hočemo razvijati nove oblike pouka v smislu zahtev reforme vzgoje in izobraževanja. Jasno je, da pouk ne sme potekati samo med šolskimi zidovi, zato ga bogatimo z ekskurzijami, ogledi muzejev in razstav, kar pa niti ni lahko: treba je zamenjavati ure, ozirati se na urnik razstave itd. Problem so včasih tudi vodiči po razstavi (če sploh so!), ki imajo sicer visoko strokovno znanje, vendar za srednješolce metodično in didaktično nesprijemljivo. Od nas samih pa tudi nihče ne more zahtevati, da bomo strokovnjaki za vsako specializirano historično področje. Priznanje moramo dati na tem mestu sodelavcem Mestnega muzeja, Arhiva Slovenije in NUK-a, ki radevolje sprejemajo skupine naših učencev in jim znajo nazorno razlagati smisel in vsebino arhivskih zbirk in njihovo zgodovinsko funkcijo. Vsekakor

pričakujemo odprta vrata tudi na ostalih znanstvenih in kulturnih institucijah.

Vse navedene oblike in metode dela prihajajo v poštev, kot povedano, predvsem v DJ smeri, deloma v razredni, pa še te pretežno v 3. letniku, v 4. letniku pa že obravnavamo snov za zaključne izpite oziroma maturo, ki jo seveda moramo predelati, to pa nam močno veže roke. Vedno manj je referatov, vedno več naše razlage, in kar je najslabše, celo narekovanja. Učbenikov žal še ni in tako so učenci odvisni zgolj od profesorjeve besede. Glede na omejen čas moramo skrbno paziti, kdaj bomo zavrteli film, kdaj uporabili diafilm, kdaj bomo izvedli ekskurzijo. Temu se žal zaenkrat ne da izogniti. Nevzdržno pa je, da je maturitetna snov tako po obsegu kot po vsebini enaka za vse tri smeri in to ob različnem fondu ur! Biti moramo pravi akrobati, da izpeljemo program do konca, seveda na škodo razlage, utrjevanja snovi, kvalitete interpretacije itd. Profesorji drugih predmetov nam sicer radi odstopajo svoje ure (ki jih, kot kaže, imajo pri nekaterih predmetih skorajda preveč), pobiramo vse možne suplence, izkoriščamo razredne ure, včasih celo kličemo učence v šolo pred uradnim začetkom pouka, kar pa je skoraj neizvedljivo, saj imamo na šoli preko 70 % vozačev iz oddaljenih krajev! Ne vem, kako ta problem rešujejo kolegi z drugih šol, verjetno ne dosti drugače!

Potrebno bo povečati fond ur za razredno in prirodoslovno-matematično smer, ali pa ukiniti maturo za ti dve smeri. Vsekakor pa s takšnim predmetnikom in obsegom snovi siromašimo sam pouk zgodovine celo v primerjavi z osemletko. Tako smo tudi učne načrte prisiljeni v 4. letniku prilagajati maturi. Škoda, kajti virov in literature imamo ravno za zahteve pouka v tem letniku največ!

Naj ob koncu spregovorim še o vprašanju ocenjevanja in korelacije. Uvajanje novih oblik dela zahteva veliko časa, ocene pa morajo biti v vsakem konferenčnem obdobju. Kako to doseči ob velikem številu učencev v posameznih oddelkih in kako ocenjevati seminarsko delo? Če izhajamo iz načela, da je treba nagrajevati delo, potem moramo pravilno vrednotiti tudi učencevo delo pri pripravi referata. Ali je ta »delovna ocena«, kot jo sam imenujem, enakovredna ustni ali pisni oceni? O tem se še ni nikjer razpravljalo in tako sem si sam izdelal določene kriterije, po katerih ocenjujem referate. Ne vem, ali so dovolj objektivni in pedagoško upravičeni, vendar nižje ocene kot »dobro« ne dajem, saj je navsezadnje tudi slabše izdelan referat rezultat dela učenca. O tem problemu bi se lahko razvila ustrezna razprava med učitelji zgodovine na kakšnem prihodnjem seminarju. Še večji problem je, kako priti do ustnih ocen predvsem v smereh z manjšim fondom učnih ur. Spet nam ne preostane drugega, kot da se poslužujemo kontrolnih vaj, ki pa nikakor ne morejo in ne smejo zadoščati za oceno, ki mora biti kompleksna. Poleg tega pa, kot že povedano, nastopa zgodovina v razredni in naravoslovno-matematični smeri kot sestavni del predmeta »poglavja iz družbenih ved«, skupaj z geografijo, tako da sta tudi polletna in letna ocena skupni. Včasih pride do določenih diferenc v ocenah, vendar jih sporazumno vsklajujemo. Pa vendar se nama s kolegico zdi, da bi bila veliko bolj logična skupna ocena iz predmetov zgodovine in samoupravljanja s temelji marksizma, saj sta navsezadnje temeljni družbeni vedi, z mnogo več skupnimi izhodišči in vsebinskimi zasnovami. Večja je možnost korelacije n. pr. za obdobje NOB, delavskega gibanja nasploh, povojne nacionalne zgodovine, procesa in pojava neuvrščenosti. Za razumevanje vsebine predmeta STM je potrebno temeljito poznavanje zakonitosti družbenega razvoja in družbenih procesov. Pri zaključnih izpitih pa v vseh teh ocenah nastopata oba predmeta skupaj. Seveda je problem korelacije veliko manjši, ali pa ga sploh ni tam, kjer oba predmeta poučuje

isti profesor. Na naši gimnaziji temu ni tako, zato pa toliko tesneje sodelujemo s predavatelji STM. Dogovarjamo se predvsem o tem, da ne bi izrazito »historičnih« tem ponavljali, marveč jih obravnavamo pri zgodovini.

Glede korelacije zgodovine z drugimi predmeti seveda še naprej obstaja problem sočasnosti, ki ga najbrž ne bo mogoče rešiti. Pač pa nudi nov učni načrt več možnosti vsebinskega povezovanja s slovenščino (n. pr. na področju literarne zgodovine, kjer pogosto povezujemo zgodovino z literarnimi predlogami, oziroma vklapljamo literarne tekste v pouk (dela Aškerca, Cankarja, Vranca, Prešerna, Župančiča, partizanskih pesnikov in pisateljev, marksistično literaturo itd.) pa seveda tudi odlomke iz del svetovne literature. Seveda moremo to predvsem v družbeno-jezikovni smeri, kjer imamo dovolj učnih ur na razpolago, v ostalih smereh jih samo omenjamo. Isto velja tudi za povezovanje zgodovine z umetnostno zgodovino, geografijo, STM, predmetom »Obramba in zaščita«, z etnografijo. Prav nič odveč se mi ne zdi, če se učitelj zgodovine vsaj malo spozna tudi na nekatere kemijske in fizikalne zakonitosti, saj učenci n. pr. večkrat postavljajo pri obravnavanju vojnih dogodkov vprašanja s teh področij in se moramo zateči po nasvet k profesorju kemije oziroma fizike. Skoraj ni predmeta, ki ga ne bi bilo mogoče povezati z našim, vsaj v nekaterih elementih!

Zusammenfassung

DIE ERFAHRUNGEN DES GESCHICHTSUNTERRICHTS IM PÄDAGOGISCHEN GYMNASIUM IN LJUBLJANA

Branko Špacapan

Im Referat werden die während der vierjährigen Überprüfung des neuen Systems des Geschichtsunterrichts im Pädagogischen Gymnasium in Ljubljana gewonnenen Erfahrungen behandelt. Der Autor stellt fest, daß wegen des zu weitläufigen Lehrplans besonders im 4. Jahrgang das Programm schwer durchzuführen ist. Problematisch ist auch der Mangel an der entsprechenden geschichtlichen Literatur für die Schüler, und zwar sowie qualitativ als auch quantitativ im Sinne der Angemessenheit des Fachmaterials dem Alter der Schüler. Vor allem unterstreicht er jedoch das Bedürfnis zum Lehrbuch für den 3. und 4. Jahrgang, sowie zu den Geschichtshandbücher und Quellensammlungen. Es hat sich auch der Mangel an den geschichtlichen Wandlandkarten für die Zeit des Volksbefreiungskampfes gezeigt. Schließlich unterstreicht er, daß das neue System sowie methodisch als auch didaktisch den Zwecken des Erziehungs- und Ausbildungssystem besser entspricht und auch eine bessere Korrelation mit den anderen soziologischen Wissenschaften ermöglicht.

Na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije (oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12/I, telefon 224 011, 224 046, int. 209) lahko naročite še večino letnikov predhodnika »Zgodovinskega časopisa« — revije »Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo«. V Glasniku je objavljena vrsta razprav, ki so še danes ohranile svojo znanstveno vrednost. Vsem ljubiteljem zgodovinskega branja, posebej pa še raziskovalcem naše zgodovine zato priporočamo, da si omislijo komplet dostopnih številk »Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo« (GMDS).

Cene so razprodajne in so za posamezne številke naslednje:

GMDS 1/1919-20 — 10 din	GMDS 16/1935, št. 3-4 — 50 din
GMDS 2-3/1921-22 — razprodan	GMDS 17/1936 — 100 din
GMDS 4-6/1923-25 — 10 din	GMDS 18/1937, št. 1-2 — razprodan
GMDS 7-8/1926-27 — 20 din	GMDS 18/1937, št. 3-4 — 80 din
GMDS 9/1928 — razprodan	GMDS 19/1938, št. 1-2 — 80 din
GMDS 10/1929 — razprodan	GMDS 19/1938, št. 3-4 — 80 din
GMDS 11/1930 — razprodan	GMDS 20/1939 — 200 din
GMDS 12/1931 — razprodan	GMDS 21/1940 — 100 din
GMDS 13/1932 — razprodan	GMDS 22/1941, št. 1-2 — 80 din
GMDS 14/1933 — 30 din	GMDS 22/1941, št. 3-4 — 20 din
GMDS 15/1934 — 30 din	GMDS 23/1942 — 50 din
GMDS 16/1935, št. 1-2 — razprodan	GMDS 24/1943 — 30 din
	GMDS 25-26/1944-45 — 20 din

Kazalo k zgodovinskim publikacijam Muzejskega društva za Slovenijo velja 10 dinarjev.

Člani slovenskih zgodovinskih in muzejskih društev imajo na navedene cene 25-odstotni popust, študentje pa 50-odstotni popust. Za naročila iz tujine zaračunamo 40-odstotni pribitek.

Zgodovinsko društvo za Slovenijo je s finančno pomočjo Kulturne skupnosti Domžale ob odkritju spominske plošče na nekdanji Veitovi tiskarni na Viru pri Domžalah 24. maja 1980 izdalo publikacijo

EDVARD KARDELJ-SPERANS IN SLOVENSKO ZGODOVINOPISJE

Zbornik objavlja predvsem gradivo z izrednega obénega zbora Zgodovinskega društva za Slovenijo (2. marca 1979) ob štiridesetletnici izida knjige Edvarda Kardelja-Speransa »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja«. Gradivo je izšlo kot separadni odtis iz »Zgodovinskega časopisa« številka 4/1979.

Publikacija je na voljo za ceno 40 din (člani ZDS 30 din, študentje 20 din) na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije, YU-61000 Ljubljana, Aškerčeva 12/I.